

Typologie v psychologii

Typy (podle Eysencka) jsou **pozorovatelné konstelace** nebo **syndromy rysů**.

Typ vyjadřuje konstelaci určitých vlastností, které spolu souvisí (povídavost, družnost ...- typické pro extraverci)

Pojetí typu zahrnuje relativně stálé psychické znaky, nebo i znaky fyziologické či anatomické

Typ má popisný význam.

K typům lze dojít faktorovou analýzou (faktory - Eysenck) nebo i klinickými zkušenostmi (pozorováním – Jung).

Typologie před psychologii a v psychologii

Různá kritéria – často spojená bio-fyziologickými dispozicemi, vliv konstituce na psychiku

Theofrastos z Eresu: (3. st. př.n.l.)

30 osobnostních charakterových typů: **Lhář, Nemrava, Lichotník, Lakomec...**

Frenologie byl obor, který předpokládal a zkoumal souvislost stavby lebky s duševními schopnostmi a charakterovými rysy. Byl populární zejména v 19. století (pseudověda). (F. J. Gall)

Temperamentová Hippokratova typologie (tělesné šťávy)

Hippokrates - Wundt, Eysenck, Pavlov

Rozpracována a využívána dosud

M – CH – S – F

Konstituční typologie

Ernst Kretschmer (1888-1964), německý psychiatr

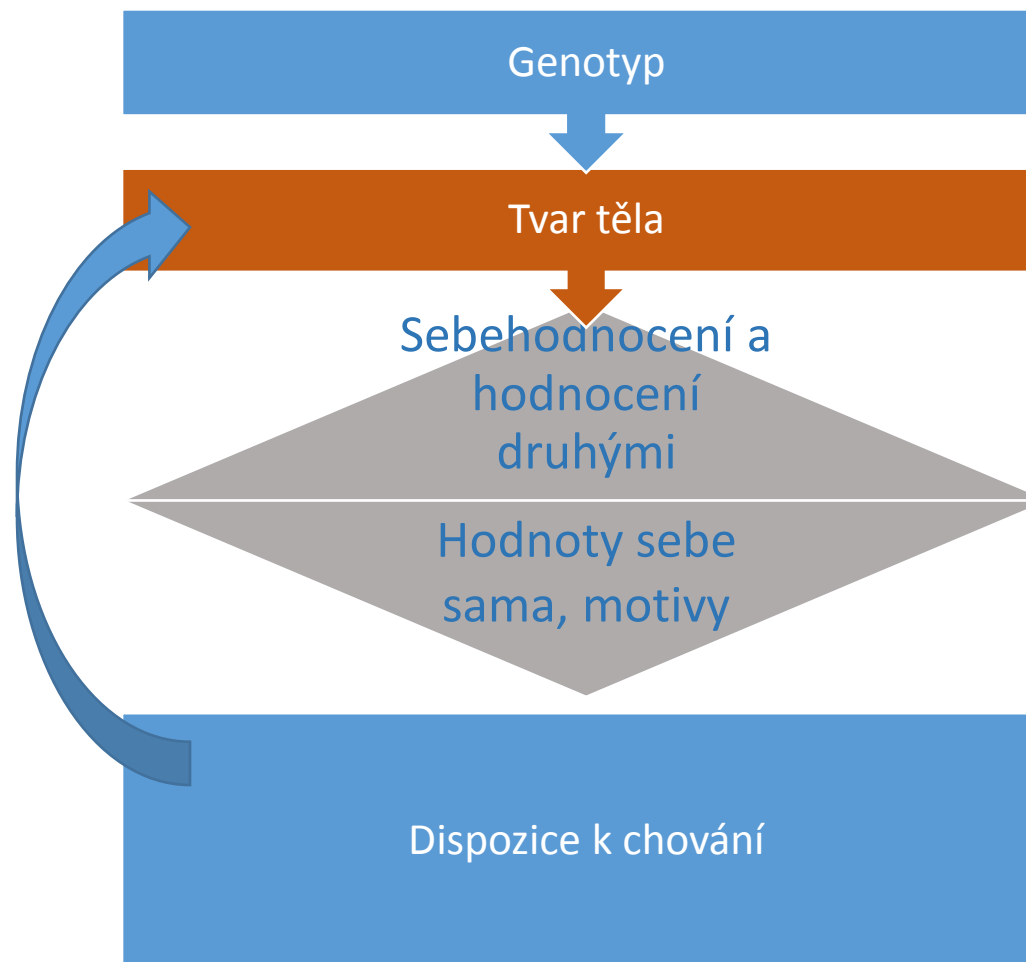
Jde o **typy charakteru** související se **stavbou těla** a s určitým typem **psychického onemocnění** (psychopatologie – norma, plynulý přechod)

Poukazuje na souvislosti mezi temperamentem a charakterem, **temperament je základnou pro rozvoj charakteru** (vzrušivost – konfliktnost, nepozornost – nepečlivost)

Konstituční typologie

Tvar těla má velký vliv
na psychiku,
souvislost mezi
stavbou těla a
reagováním

Typy - Kretschmer

pyknik	Cyklotym (cyklofrenie)	Společenská, čínorodost, realista, labilní... blízky extroverzi
astenik	Schizotym (schizofrenie)	Vnitřní rozpory, uzavřený, bohatý vnitřní život – blízky introverzi
atletik	Ixotym (nevýrazný, epi)	Psychologicky nevýrazný

K jakému typu inklinujete?

1	Rád ve společnosti	Rád samotu
2	Veselé pojmání života	Vážnější pojmání života
3	Zdrženlivý k cizím, pozorující	Přibližuje se, optimismus
4	Mnoho přátelských vztahů	Méně přátel, svěruje se
5	Jistý odstup k lidem	Snadno se vcítí
6	Zachovává klid v nových situacích	Citlivost, zranitelnost
7	Záliba v knihách a přírodě, snivý	Pluje v proudu doby
8	Bere lidi jak jsou	Ideální měřítko pro lidi
9	Rozčílení rychle přejde	Rozčílení trvá dlouho
10	Člověk povinnosti	Rozhoduje se podle situace, rozumu
11	Logické myšlení a soustavnost	Věcný popis, výčet, fakta
12	Zásady hrají roli	Kompromisy, praktik
13	Smířlivost k lidem	Pravidla a zásady pro lidi
14	Ideály pro život	Praktická hlediska

15	Více teoretik	Více praktik
16	Rychle pomíjivé zážitky	Trvalé zážitky, doznívají dlouho
17	Důslednost, vytrvalost	Reakce podle okolností
18	Utváření sebe	Utváření světa
19	Splývá s okolím	Protiklad Já a okolí
20	Záleží na jídle a pití	Nezáleží na jídle a pití
21	Dobry sloh	Dobry obsah
22	Lyrická dramata a básně	Vypravování v próze
23	Básně ano	Básně ne
24	Barva na obrazech	Tvar na obrazech
25	Impresionismus	Expresionismus
26	Rozumí expresionismu - ano	Ne
27	Tvarová krása	Prostá věcnost
28	Sbírání a popisné hromadění - ano	Ne

29	Mnohostrannost líčení	Delší, důsledné rozvíjení myšlenek
30	Optimismus - ano	Ne
	Sklon k cyklotýmii	Sklon ke schizotýmii

Jungova typologie

Extroverti – zaměření na okolí

Introverti – intrapsychické zaměření

(Pod)typy podle převahy

- Myšlení (zkoumá...)
- Cítění (oceňuje...)
- Smyslového vnímání (spoléhá na smyslovou zkušenost...)
- Intuice (poznává skrytý význam...)

Další typologie

- **Psychická plastičnost:**

- typ **zvykový** (automatický – stereotyp, nepohotovost),
- **ovlivnitelný** (sugestibilní – potřebuje pochvalu, lehce navazuje kontakt, nestálost...),
- **vypočítavý** (jde za cílem, zisk, smysl pro povinnost, zásady),
- **ideový** (citlivý, intuitivní, spravedlnost, hodnoty) (N. Ilgiewiczová)

- **Postoj k životu:** (př. výstup na horu...): **unavení** (pesimisté), **světáci** (požitkáři), **naděšenci** (optimisté) (T. de Chardin)

- **Psychoregulační model – zralostní:** O **rudimentární** (živočišná, hrubost..), O **přizpůsobená** (nepružná, konformní), O **kultivovaná** (sebereflexe) (D. Kováč)

Vývojová typologie (Jane Loevingerová 1918-2008)

Typy podle sociální vyspělosti jednání

- typ **destruktivní** – lidé jednající nezodpovědně, bezohledně, agresivně 10-16% lidí
 - typ **konzumenta** - možnost získat v životě potěšení v různých oblastech, nepříjemné povinnosti je třeba odbýt (asi 2/3 lidí)
 - typ **tvůrce** – překračuje dané svým úsilím splnit úkol a poslání, nehledají osobní štěstí, chtějí zanechat něco smysluplného (asi 16% lidí)
- Zaměření na **ideje, na lidi, na věci**

Loevingerová - typy

Vědec – mudrc

Rádce

Vandal

Snob

Sběratel

Cynik

Vynálezce

Nezávazný – jde s proudem

Agresor, manipulátor

Loevingerová – typy, kombinace

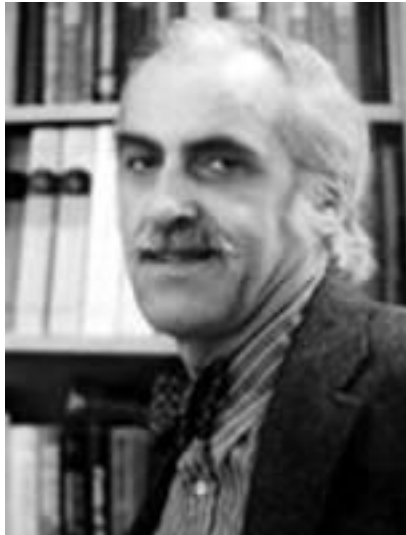
	destruktivní	konzument	tvůrce
Na ideje	cynik	snob	mudrc
Na lidi	agresor, manipulant	nezávazný	rádce
Na věci	vandal	sběratel	vynálezce

Hypotetická typologie, neověřená.....

Souvisí s výběrem profese.....

Teorie získaných potřeb (motivační teorie)

David C. McClelland (*1917 - †1998)

- Lidé mají potřebu **něčeho dosáhnout, někam patřit a potřebu moci**. Vnitřní žebříček priorit těchto potřeb. Tendence k chování:
- *Achiever* - chce především něčeho dosáhnout je ambiciózní a potřebuje uznání. Vyhýbá se riziku.
- *Affiliation seeker* chce především někam patřit, má tendenci vyhledávat harmonické vztahy, je konformní. Potřebuje spíše souhlas.
- *Power seeker* má silnou potřebu moci, a to buď ovládání lidí nebo dosažení cíle.

Základní podmínky typologizování (1970)

R. Albonico

- V žádné typologii **neexistují jasné hranice** mezi jednotlivými typy , „Smíšené typy“ jsou častější než „čisté typy“ (choleričtí sangvinici).
- Mnohé typy nejsou ničím jiným než **sociálními stereotypy** s přehnaným zobrazením charakterů
- Hlavním nebezpečím typologizování je **zjednodušování**.
- Nemá-li se individuum v typu ztratit, doporučuje se **konfrontace více různých typologií**.
- **Vývojový typ** dominuje nad konstitučním typem, např. kojeneček je jako typ sotva poznatelný, konstituční typ se prosazuje více v dospělosti.
- Každý člověk má v sobě obě tendence určitého bipolárního typu, typ vyvstává při chronickém **převažování** jedné tendence.
- Osobnost je vždy bohatší a také záhadnější než typ a osobnost tvoří jednotu individuálního a typického, tj. v něčem je jedinec psychicky i fyzicky podobný některým jiným jedincům, ale současně se od nich také v něčem podstatně liší (např. introverti se mezi sebou liší svými zájmy, mírou inteligence, aktuálními potřebami...), i když mají něco podstatně společného – jsou uzavření, plaší, spíše nepraktičtí.